

Den, po němž v životě Raimunda Gregoria už nic nemělo být jako dřív, začal stejně jako tolik jiných dní. Gregorius přicházel ve tři čtvrtě na osm od Spolkové terasy a šel přes Kirchenfeldský most, který vede ze středu města ke gymnáziu. Takhle chodil během školního roku každý všední den a vždycky to bylo ve tři čtvrtě na osm. Když byl most jednou zavřený, dopustil se potom v hodině řečtiny chyby. Nic podobného se předtím nikdy nestalo a pak už se to také nikdy neopakovalo. Ve škole se celé dny vykládalo jen o té chybě. Čím déle diskuse trvala, tím víc se našlo lidí, kteří chybu pokládali za přeslechnutí. Takový názor nakonec převážil i u studentů, kteří u toho byli. Bylo zkrátka nemyslitelné, aby Mundus, jak mu všichni říkali, udělal v řečtině, latině nebo hebrejštině nějakou chybu.

Gregorius se díval dopředu ke špičatým věžím Historického muzea města Bernu, nahoru ke Gurtenu a dolů k Aaře s její ledovcově zelenou vodou. Poryvy větru nad ním poháněly nízko visící oblaka, obrátily mu deštník a chrstly mu déšť do obličeje. Až teď si všiml té ženy uprostřed mostu. Lokty se opírala o zábradlí a v lijáku četla něco, co vypadalo jako dopis. Musela list papíru držet oběma rukama. Když se Gregorius přiblížil, najednou papír zmačkala do koule a prudkým pohybem zahodila. Gregorius bezděčně zrychlil a byl od ní už jen pár kroků. V její bledé, deštěm zmáčené tváři viděl zlost. Nebyla to zlost, která se vybije v hlasitých slovech a pak vyšumí. Byl to zarytý, do nitra obrácený vztek, který v ní musel doutnat už dlouho. Teď se žena zapřela pažemi o zábradlí a paty jí vyklouzly z bot. *Ona skočí.* Gregorius nechal deštník napospas větru, jenž ho odvál přes zábradlí, zahodil tašku plnou školních sešitů a vykřikl řadu hlasitých kleteb, co vůbec nepatřily do jeho obvyklé slovní zásoby. Taška se otevřela a sešity se vysypaly na mokrý asfalt. Žena se otočila. Chvilí bez

hnutí přihlížela, jak sešity v dešti tmavnou. Pak vytáhla z kapsy kabátu fixu, udělala dva kroky, sklonila se ke Gregoriově a napsala mu na čelo několik číslic.

„Promiňte,“ řekla udýchaně francouzsky s cizím přízvukem, „ale tohle telefonní číslo nesmím zapomenout a nemám u sebe žádný papír.“

Pak se zahleděla na své ruce, jako by je viděla poprvé.

„Samozřejmě jsem také mohla...“ a napsala si číslo na hřbet ruky, hledíc střídavě na Gregoriově čelo a vlastní ruku. „Já... já si je nechtěla zapamatovat, chtěla jsem všechno zapomenout, ale když jsem viděla, jak ten dopis padá... musela jsem si je zapsat.“

Děšť mu zamlžila tlustá skla brýlí a Gregorius nešikovně šátral po mokrých sešitech. Měl dojem, že mu fixa znovu klouže po čele. Pak si ale všiml, že to tentokrát byly ženiny prsty, které se mu pokoušely čísla z čela smazat.

„Já vím, je to ode mne opovážlivost...“ a teď se i ona dala do sbírání Gregoriových sešitů. Dotkl se její ruky a zavadil o koleno, a když se oba natáhli po posledním sešitu, srazili se hlavami.

„Děkuji vám,“ řekl, když stáli proti sobě. Ukázal směrem k její hlavě. „Bolí to moc?“

Nepřítomně zavrtěla hlavou, oči sklopené.

„Mohla bych jít pár kroků s vámi?“

„Eh... ano, jistě,“ zakoktal Gregorius.

Mlčky šli vedle sebe až na konec mostu a dál ke škole. Smysl pro čas Gregoriově napověděl, že už je po osmé a že první hodina už začala. Jak daleko je „pár kroků“? Žena se přizpůsobila jeho chůzi a cupitala mu po boku, jako by to mělo takhle pokračovat celý den. Širokou klopu kabátu zdvihla tak, že Gregorius jí ze strany viděl jen čelo.

„Musím tamhle, do gymnázia,“ ukázal Gregorius a zastavil se. „Jsem učitel.“

„Smím s vámi?“ zeptala se tiše.

Gregorius zaváhal a rukávem si přejel po mokrých brýlích. „Přinejmenším je tam sucho,“ připustil posléze.

Šli po schodech nahoru, Gregorius jí podržel dveře a pak už stáli v hale, která po začátku vyučování působila obzvlášť prázdně a tiše. Z kabátů jim kapalo.

„Počkejte tady,“ požádal ji Gregorius a zašel na záchod pro ručník.

Před zrcadlem si osušil brýle a oťrel si tvář. Číslice na čele byly pořád ještě vidět. Přidržel cíp ručníku pod teplou vodu a právě se je chystal setřít, když se uprostřed pohybu zarazil. *To byla ta chvíle, která vše rozhodla*, pomyslel si potom, když si o hodiny později vybavoval v paměti uplynulé události. Najednou si totiž uvědomil, že stopu svého setkání se záhadnou ženou vůbec smazat *nechtěl*.

Představoval si, jak by potom předstoupil před třídu s telefonním číslem na obličejí, on, Mundus, nejspolehlivější a nej-předvídatelnější člověk v téhle budově a pravděpodobně v celých dějinách školy. Působil tu víc než třicet let, ve svém povolání bezchybný, byl sloupem zdejší instituce, možná trochu nudný, ale vážený a naproti na vysoké škole dokonce obávaný pro své omračující znalosti klasických jazyků, láskyplně vysmívaný svými žáky, kteří ho v každém ročníku opětovně zkoušeli. Zavolali mu třeba uprostřed noci a ptali se na konjekturu málo známé pasáže v nějakém starém spisu. Pokaždé dostali okamžitě z hlavy stejně tak suchou jako vyčerpávající odpověď, v níž nechyběl ani kritický komentář jiných možných názorů. A to vše jim přednesl v dokonalé formě a bez jediné stopy rozmrzelosti z nočního vyrušení – zkrátka Mundus,

muž s nemožně staromódním, ba přímo archaickým křestním jménem, které člověk prostě *musel* zkrátit a ani je *nemohl* zkrátit jinak. Byla to zkratka, která nadto vrhala světlo na podstatu tohoto muže, jak by to nedokázalo žádné jiné přízvisko, neboť co se v něm jako filologovi skrývalo, nebylo skutečně nic menšího než celý svět, či spíše povícero celých světů. Dovedl totiž z hlavy citovat libovolné pasáže z latinských a řeckých textů, a dokonce i hebrejské prameny, nad čímž užasl ne jeden vysokoškolský profesor specializující se na Starý zákon. *Jestli chcete vidět opravdového učenice*, říkával ředitel gymnázia, když ho představoval nové třídě, *tak tady ho máte*.

A tento učenec, říkal si teď Gregorius, tenhle suchar, který leckomu připadal jako stvořený jen z mrtvých slov a jemuž kolegové, závidějící mu jeho oblíbenost, záštiplně přezdívali *Papyrus* – tak tenhle učenec by vstoupil do třídy s telefonním číslem na čele, kam mu ho namalovala zoufalá žena, zřejmě se potácející mezi vztekem a láskou, žena v rudém koženém plášti a s pohádkově měkkým jižním přízvukem, znějícím jako nekonečně do délky protahovaný šepot, který z člověka udělal komplíce, už jen tím, že ho slyšel.

Když jí Gregorius přinesl ručník, žena si zuby přidržela hřebínek a ručníkem si vysoušela dlouhé černé vlasy, které jí spočívaly v límci kabátu jako v misce. V hale se objevil školník, a když zahlédl Gregoria, vrhl udivený pohled na hodiny nad východem a pak na svoje náramkové hodinky. Gregorius mu pokývl jako obvykle. Kolem proběhla studentka, v běhu se dvakrát otočila a běžela dál.

„Učím tamhle nahoře,“ vysvětlil Gregorius a ukázal ženě oknem na druhou část budovy. Vteřiny mýjely. Gregorius cítil, jak mu buší srdce. „Nechcete jít se mnou?“

Později sám nemohl uvěřit, že to skutečně řekl; ale zřejmě to tak muselo být, protože najednou šli vedle sebe směrem ke třídě, Gregorius slyšel, jak na linoleu vržou jeho gumové podrážky a klapou ženiny podpatky.

„Co je vaše mateřština?“ zeptal se jí již předtím.

„*Português*,“ odpověděla.

Hláska o, kterou překvapivě vyslovila jako u, stoupává, zvláště zavřená jasnost ê a měkké š na konci se pro něho spojily do melodie, která zněla mnohem déle než ve skutečnosti a kterou by nejraději poslouchal celý den.

„Počkejte,“ požádal ji, vytáhl z kapsy saka poznámkový sešit a vytrhl z něho list: „Na to telefonní číslo.“

Už měl ruku na klice, když ji poprosil, aby to slovo předtím řekla ještě jednou. Zopakovala je a tehdy ji uviděl poprvé se usmát.

Když vešli do třídy, brebentění rázem umlklo. Místnost naplnilo ticho plné údivu. Gregorius se později přesně rozpomínal: Měl požitek z toho užaslého ticha, z té oněmělé nevěřičnosti, která se zračila na každé tváři, a měl požitek i ze své radosti, že je schopen cítit tak, jak by si o sobě nikdy nepomyslel.

Co se to děje? Tahle otázka se zračila v každém z těch asi dvaceti pohledů upřených na podivný pár u dveří, na Munduse stojícího s mokrou pleší a deštěm ztmavlým kabátem vedle nakvap učesané ženy s bledou tváří.

„Třeba tam?“ ukázal Gregorius ženě na prázdnou židli vzadu v rohu. Pak šel dopředu, pozdravil jako obyčejně a sedl si za stůl. Neměl zdání, co by mohl říci na vysvětlenou, a tak nechal jednoduše dál překládat text, na kterém právě pracovali. Studenti překládali váhavě a Gregorius zachytil leckterý zvědavý pohled. Objevily se i zmatené pohledy, protože on – on, Mun-

duš, kterému nikdy neunikla ani chybička – teď houfně promíjel chyby, polovičatosti i neobratnosti.

Podařilo se mu předstírat, že se na ženu v rohu nedívá. A přesto ji viděl každou vteřinu, viděl vlhké prameny vlasů, jak si je odhrnuje z obličeje, bílé, křečovitě sevřené ruce, nepřítomný, ztracený pohled, upřený k oknu. Jednu chvíli vytáhla tužku a napsala si telefonní číslo na lístek. Pak se zas opřela a zdálo se, že snad ani neví, kde je.

Byla to nemožná situace a Gregorius zašilhal po hodinkách: Ještě deset minut do přestávky. Vtom se žena zdvihla a šla potichu ke dveřím. Mezi dveřmi se k němu otočila a položila si prst na ústa. Gregorius přikývl a žena s úsměvem zopakovala své gesto. Pak se dveře s tichým klapnutím zavřely.

Od té chvíle Gregorius už neslyšel nic z toho, co studenti říkali. Zdálo se mu, že je úplně sám a obklopený ohlušujícím tichem. Najednou se ocitl u okna a pohledem sledoval červenou ženskou postavu, dokud nezmizela za rohem. Cítil, jak v něm doznívá úsilí, které ho to stálo, aby se za ní nerozběhl. Stále znovu viděl prst na jejích rtech, který mohl mít tolik významů: *Nechci rušit, a: Zůstane to naším tajemstvím*, nebo také: *Nechte mě teď jít, pokračování neexistuje*.

Když se ozval zvonek oznamující přestávku zůstal stát u okna. Za jeho zády vycházeli studenti ze třídy nezvykle potichu. Pak vyšel i Gregorius, opustil budovu zadním vchodem a na druhé straně ulice si sedl do Zemské knihovny, kde by ho nikdo nehledal.

Na druhou část dvouhodiny se dostavil přesně jako vždy. Seřel si číslice z čela, po minutě váhání si je zapsal do notýsku a pak si usušil úzký věneček šedivých vlasů. Už jen vlhké skvrny na saku a kalhotách prozrazovaly, že se událo něco neobvyklého. Teď vytáhl z aktovky štos promáčených sešitů.

„Nehoda,“ řekl stručně. „Klopýtł jsem a sešity vypadly z aktovky do deště. Přesto snad budou opravy čitelné; jinak byste museli pracovat s konjekturami.“

Takhle ho znali a třída si slyšitelně oddechla. Občas ještě zachytil zvědavý pohled a někteří ještě mluvili trochu nesměle. Jinak bylo všechno jako dřív. Na tabuli napsal nejčastější chyby. Pak studenty nechal, aby tiše pracovali sami.

Dá se nazvat rozhodnutím, co se s ním stalo v příští čtvrtodíně? Později si Gregorius tuhle otázku kladl znovu a znovu a nikdy si nebyl jist. Ale jestli to nebylo rozhodnutí – tak co to potom bylo?

Začalo to tím, že se na studenty, skloněné nad sešity, nadjednou díval, jako by je viděl poprvé.

Lucien von Graffenried, který při každoročním šachovém turnaji v aule, kdy Gregorius hrál simultánně proti desítkě žáků, tajně posunul figurku. Po tazích na ostatních šachovnicích stál Gregorius znovu před ním. Všiml si toho okamžitě. Klidně se na Luciena podíval. Tomu zahořely tváře. „Vždyť to přece nemáš zapotřebí,“ prohodil Gregorius a pak se postaral, aby hra skončila remízou.

Sára Winterová, která ve dvě ráno stála před jeho dveřmi, protože nevěděla, co si počít se svým těhotenstvím. Uvařil čaj a vyslechl ji, jinak nic. „Jsem tak ráda, že jsem se zařídila podle vaší rady,“ řekla mu za týden nato, „bylo by příliš brzy mít dítě.“

Beatrice Lüscherová se svým úhledným, skoro jako tištěným rukopisem, která pod tíhou vždycky perfektního výkonu děsivě brzy zestárla. René Zingg, vždycky na dolní hranici klasifikace.

A samozřejmě Natálie Rubinová. Dívka šetřící svou přízni jako šafránem a připomínající spíš dvorskou slečnu z minulých

století, nepřístupná, obletovaná a obávaná pro ostrý jazýček. Minulý týden po zazvonění vstala, protáhla se jako někdo, kdo se ve svém těle cítí dobře, a z kapsy sukně vytáhla bonbon. Cestou ke dveřím ho rozbalila, a právě když míjela Gregoria, nesla bonbon k ústům. Už ho měla na rtech, vtom pohyb přerušila, otočila se ke Gregoriovovi, napřáhla křiklavě červený bonbon směrem k němu a zeptala se: „Nechcete?“ Jeho ohromení ji pobavilo, zasmála se u ní vzácným, jasným smíchem a dala si záležet, aby se rukou dotkla jeho ruky.

Gregorius je probral všechny jednoho po druhém. Zpočátku mu připadalo, že si dělá jen takovou mezibilanci, co k nim cítí. Procházeje mezi školními lavicemi si pak uvědomil, že si stále častěji říká: *Kolik života mají ještě před sebou; jak otevřená je jejich budoucnost; co všechno se jim ještě může přihodit, co všechno ještě mohou zažít!*

Português. Slyšel tu melodii a viděl ženinu tvář, jak se vynořila zpod ručníku, jímž si otírala vlasy, bílá jako alabastr. Naposledy přelétl pohledem přes hlavy studentů. Pak se pomalu zdvihl, přešel ke dveřím, kde si vzal mokrý kabát z věšáku, a vytratil se z místnosti.

Aktovka s knihami, které jej provázely po celý život, zůstala ležet na katedře. Nahoře na schodišti se Gregorius zastavil a pomyslel na to, jak knihy každých pár let odnášel k převázání, vždycky do stejného obchodu, kde se smáli těm ohmataným, opotřebovaným stránkám, na dotek drsným skoro jako piják. Dokud aktovka zůstane na stole, budou si studenti myslet, že se vrátí. Ale to nebyl důvod, proč tam knihy nechal a proč nyní musel odolávat pokušení, aby se pro ně přece jen vrátil. Pokud teď odejde, pak by musel odejít i od těch knih. To si zcela jasně uvědomoval, jakkoliv v tuhle chvíli, cestou k východu, vůbec nevěděl, co to vlastně znamená: odejít.